ANKURON
ACS ACADEMY

মধ্যযুগীয় অসমৰ ইতিহাস (দ্বাদশ - পঞ্চদশ শতিকা)
MEDIEVAL ASSAM HISTORY (12th - 15th Century)

পৰিৱৰ্তন, আক্ৰমণ আৰু ৰাজবংশৰ উত্থান
Transitions, Invasions, and Rise of Dynasties

NotebookLM

শক্তিৰ পৰিৱৰ্তন

- দ্বাদশ শতিকাৰ আৰম্ভনিতে শক্তিশালী **পাল বংশৰ (PALAS)** পতন ঘটে।
  (The powerful Pala Dynasty fell at the beginning.)
- ৰাজহ সংগ্ৰহৰ দায়িত্বত থকা বিষয়াসকলে নিজকে **ভূঞা (BHUYANS)** বুলি পৰিচয় দিয়ে আৰু শক্তিশালী জমিদাৰলৈ ৰূপান্তৰিত হয়।

পশ্চিমৰ পতন

TRANSITION OF POWER

- The powerful **PALA KINGDOM** disintegrated in the early **12th CENTURY.** (পাল বংশ দ্বাদশ শতিকাৰ আৰম্ভনিতে পতন ঘটে।)
- Officers collecting revenue became powerful landlords called **BHUYANS** and exercised political power. (ৰাজহ সংগ্ৰহ কৰা বিষয়াসকল শক্তিশালী জমিদাৰ বা ভূঞা হৈ পৰে আৰু ৰাজনৈতিক ক্ষমতা প্ৰয়োগ কৰে।)

ত্ৰয়োদশ শতিকাৰ প্ৰথমভাগত দুটা প্ৰধান ঘটনা ঘটে:
Two major events occurred in the early 13th Century:

WEST

- **পশ্চিমৰ পৰা তুৰ্কো-আফগান আক্ৰমণ।**

1. **Turko-Afghan Invasions** from the West.

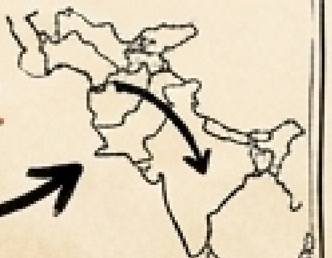

পশ্চিমৰ পৰা বিপদ!

EAST

- **পূবত টাই-আহোম ৰাজ্যৰ প্ৰতিষ্ঠা।**

2. Foundation of the **Tai-Ahom Kingdom** in the East.

পূবৰ নতুন যুগ!

ANKURON
ACS ACADEMY

NotebookLM

Invasion of Muhammad-bin-Bakhtiyar Khalji (1205-06) - Part 1

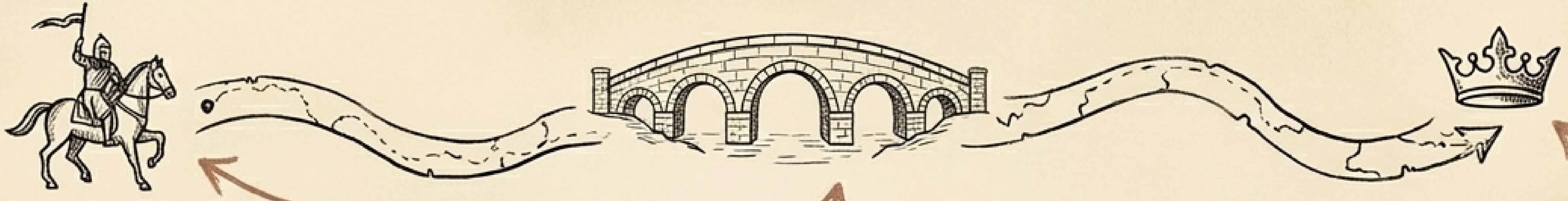

- এই আক্ৰমণৰ বৰ্ণনা মিনহাজুদ্দিন চিৰাজৰ **তবাকট-ই-নাছিৰী (TABAQUAT-I-NASIRI)** গ্ৰন্থত পোৱা যায়।
- ১২০৫ খ্ৰীষ্টাব্দত কুতুবুদ্দিন আইবকৰ অধীনত বিহাৰৰ গভৰ্ণৰ **বখতিয়াৰ খিলিজিয়ে** ১০-১২ হাজাৰ অশ্বাৰোহী সেনা লৈ আক্ৰমণ কৰিছিল।
- তেওঁক পথ প্ৰদৰ্শন কৰিছিল **আলি মেচ (ALI MECH)** নামৰ এজন ব্যক্তিয়ে।
- তেওঁলোকে ২৯ টা ধেনুভেৰীয়া তোৰণ থকা এখন **শিলৰ সাঁকো (STONE BRIDGE)** পাৰ হৈছিল।
- সেই সময়ত কামৰূপৰ ৰজা আছিল **পৃথু (PRITHU)** বা গছতল শিলালিপিৰ বিশ্বসুন্দৰদেৱ।

- Account based on **TABAQUAT-I-NASIRI** by Minhajuddin Siraj.
- In 1205 AD, Bakhtiyar Khalji (Governor of Bihar under Qutb-ud-din Aibak) invaded with **10-12 THOUSAND HORSEMEN**.
- He was guided by a local chief named **ALI MECH**.
- The army crossed a **STONE BRIDGE** with 29 arches.
- The King of Kamarupa at that time was **PRITHU** (Viswasundaradeva of Gachtal Inscription).

ANKURON
ACS ACADEMY
NotebookLM

ANKURON
ACS ACADEMY

Invasion of Bakhtiyar Khalji - Part 2 (The Defeat)

- কামৰূপৰ সেনাই খাদ্য যোগান বন্ধ কৰি আৰু শিলৰ সাঁকো ভাঙি পেলাই মুছলমান সেনাক বিপৰ্য্যস্ত কৰে।
- Retreat was disastrous: food supplies were cut off and the Kamrupi soldiers broke the **STONE BRIDGE**.

- শ শ সেনা পানীত ডুবি মৰে। বখতিয়াৰ খিলিজিয়ে পলাই সাৰে যদিও সোনকালেই তেওঁৰ মৃত্যু হয়।
- Hundreds of soldiers drowned. Bakhtiyar escaped but died soon afterwards.

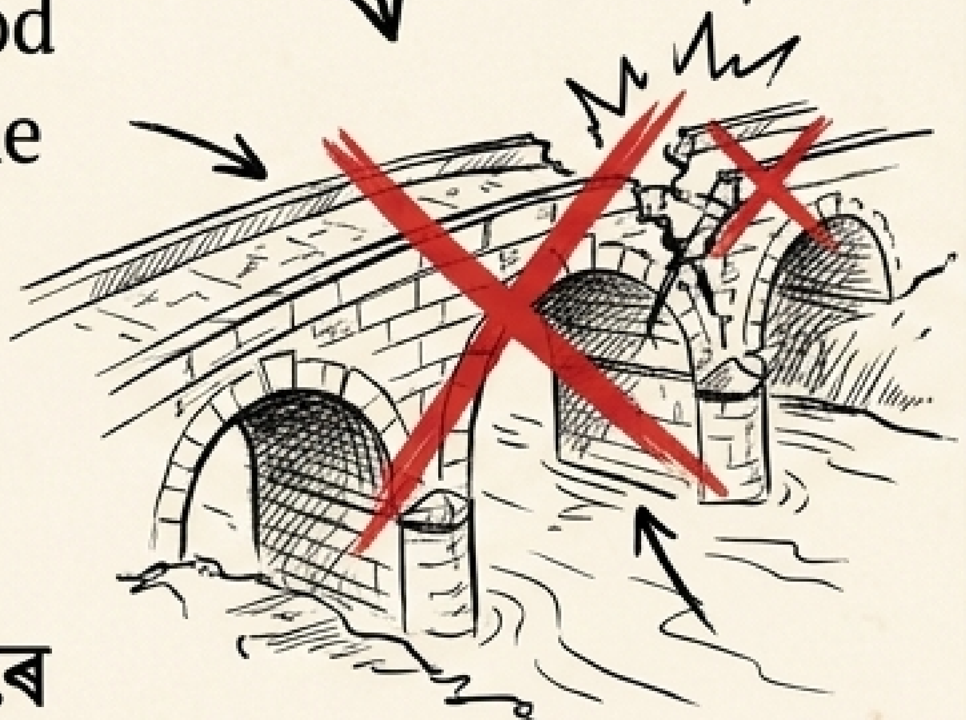

প্ৰমাণ (Evidence):
উত্তৰ গুৱাহাটীৰ কানাই বৰশী বোৱা শিল (KANAI BARASI ROCK)।

“শদ ১১২৭ (১২০৫ খ্ৰীষ্টাব্দ) চ’ত মাহৰ ১৩ তাৰিখে কামৰূপলৈ অহা তুৰ্কীসকল ধ্বংস হয়।”

On the 13th of Chaitra, in the Saka year 1127 (1205 AD), the Turks coming into Kamarupa were destroyed.

NotebookLM

Invasion of Ghiyasuddin Iwaz Khalji (1227)

ANKURON
ACS ACADEMY

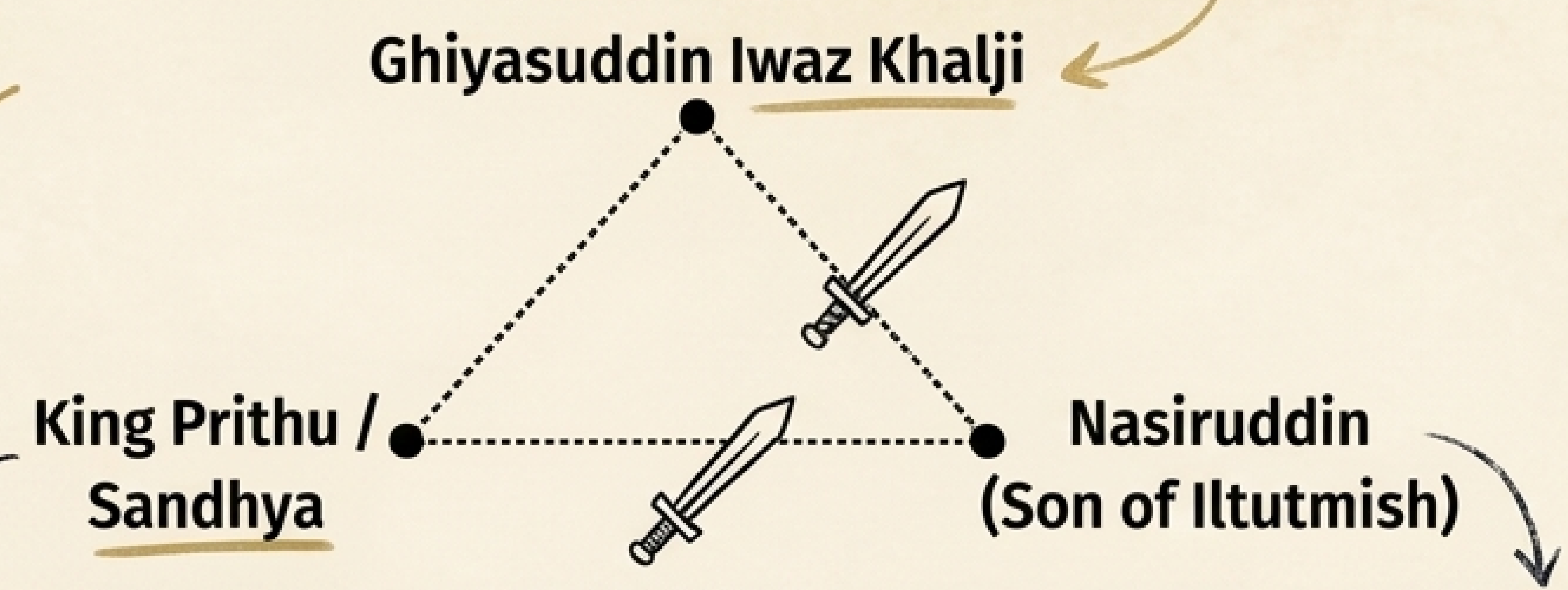

- ১২২৭ খ্ৰীষ্টাব্দত দিল্লীৰ চুলতান ইলতুতমিছৰ বংগৰ গভৰ্ণৰ **গিয়াছুদ্দিন ইৱাজ খিলিজিৰ** আক্ৰমণ। - তেওঁ নগাঁৱলৈকে আগবাঢ়িছিল বুলি **গছতল শিলালিপি (GACHTAL INSCRIPTION)** পৰা জনা যায়।	- Second expedition in **1227 AD** led by Ghiyasuddin Iwaz Khalji (Governor of Bengal under Iltutmish). - Advanced up to Nogaon, known from the **GACHTAL INSCRIPTION**.
- ইলতুতমিছৰ পুত্ৰ নাছিৰুদ্দিনে বংগ আক্ৰমণ কৰাত গিয়াছুদ্দিন উভতি যায় আৰু নিহত হয়। - নাছিৰুদ্দিনে ৰজা পৃথুক হত্যা কৰি **সন্ধিয়াক (SANDHYA)** কৰতলীয়া ৰজা পাতে।	- Defeated and killed by Iltutmish's son Nasiruddin who invaded Bengal. - Nasiruddin killed Prithu and placed **SANDHYA** on the throne on the condition of paying annual tribute.

NotebookLM

Invasion of Tughril Khan (1257)

ANKURON
ACS
ACADEMY

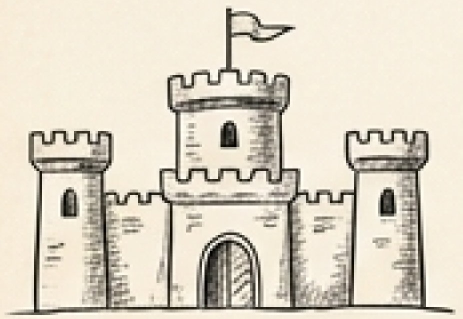

Tughril Khan captures capital (1257 AD)

→

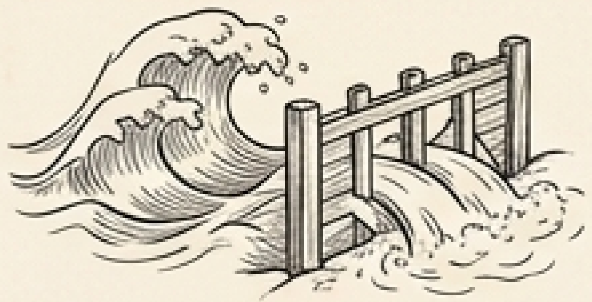

ARTIFICIAL FLOOD Counter-Attack

→

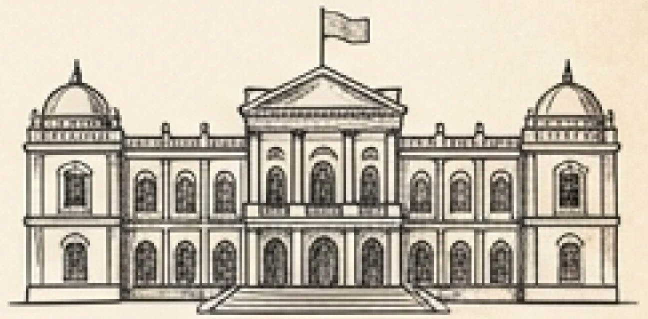

Capital shifts to **KAMATAPUR**

- নাছিৰুদ্দিনৰ মৃত্যুৰ পিছত ৰজা সন্ধিয়াই কৰ দিয়া বন্ধ কৰি চুতীয়া ৰজাৰ সৈতে মিত্ৰতা কৰে আৰু **গৌড়েশ্বৰ (GAUDESWARA)** উপাধি লয়।
- ১২৫৭ খ্ৰীষ্টাব্দত বংগৰ গভৰ্ণৰ **তুঘ্ৰিল খানে (TUGHRIL KHAN)** ৰাজধানী অধিকাৰ কৰে।
- **সন্ধিয়াৰ প্ৰতিশোধ:** বসন্ত কালত মথাউৰি কাটি **কৃত্ৰিম বানপানী (ARTIFICIAL FLOOD)** সৃষ্টি কৰে। তুব্ৰিল খানৰ মৃত্যু হয়।
- সন্ধিয়াই ৰাজধানী কামৰূপনগৰৰ পৰা **কমতাপুৰলৈ (KAMATAPUR)** স্থানান্তৰ কৰে আৰু **কমতেশ্বৰ (KAMATESWARA)** উপাধি লয়।

- Sandhya stopped tribute, allied with the Chutiya king, and assumed the title **GAUDESWARA.**
- 1257 AD: Bengal Governor **TUGHRIL KHAN** captured the Kamarupa capital.
- **The Counter-Attack:** Sandhya created an **ARTIFICIAL FLOOD** by cutting dykes during spring. Tughril Khan was defeated and killed.
- Sandhya shifted his capital to **KAMATAPUR** (Cooch Behar) and assumed the title **KAMATESWARA.**

NotebookLM

Successors of Sandhya & Succession Crisis

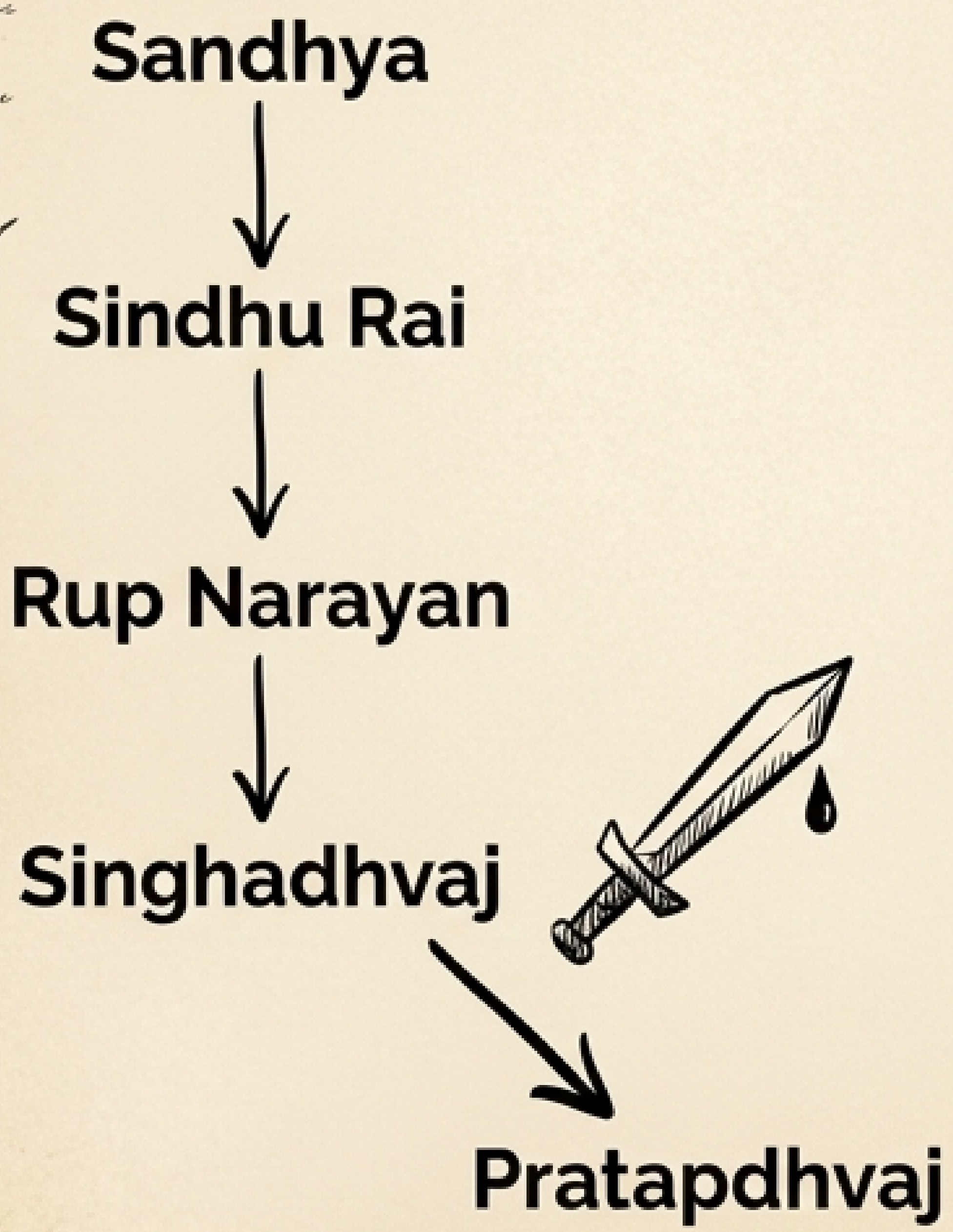

- সন্ধিয়াৰ পিছত কমতাৰ সিংহাসনত বহা ৰজাসকলৰ ক্ৰম:
- সিন্ধু ৰায় → ৰূপ নাৰায়ণ → সিংহধ্বজ → প্ৰতাপধ্বজ
- মন্ত্ৰী প্ৰতাপধ্বজে সিংহধ্বজক হত্যা কৰি সিংহাসন দখল কৰে।
- প্ৰতাপধ্বজৰ মৃত্যুৰ পিছত তেওঁৰ ভতিজা ধৰ্মনাৰায়ণে সিংহাসন দখল কৰে, যাক প্ৰতাপধ্বজৰ পুত্ৰ দুৰ্লভনাৰায়ণে প্ৰত্যাহ্বান জনায়।

- Succession line of Kamata kings after Sandhya:
- **Sindhu Rai → Rup Narayan → Singhadhvaj → Pratapdhvaj**
- Minister Pratapdhvaj killed Singhadhvaj to seize the throne.
- After Pratapdhvaj's death, his cousin Dharmanarayan seized the throne, which was challenged by Pratapdhvaj's son, Durllabhnarayan (the legal heir).

NotebookLM

Ankuron ACS Academy

Division of Kingdom & Migration of 14 Families (~1330 AD)

Durlabhnarayan
(Northern/Eastern parts + Kamatapur city)

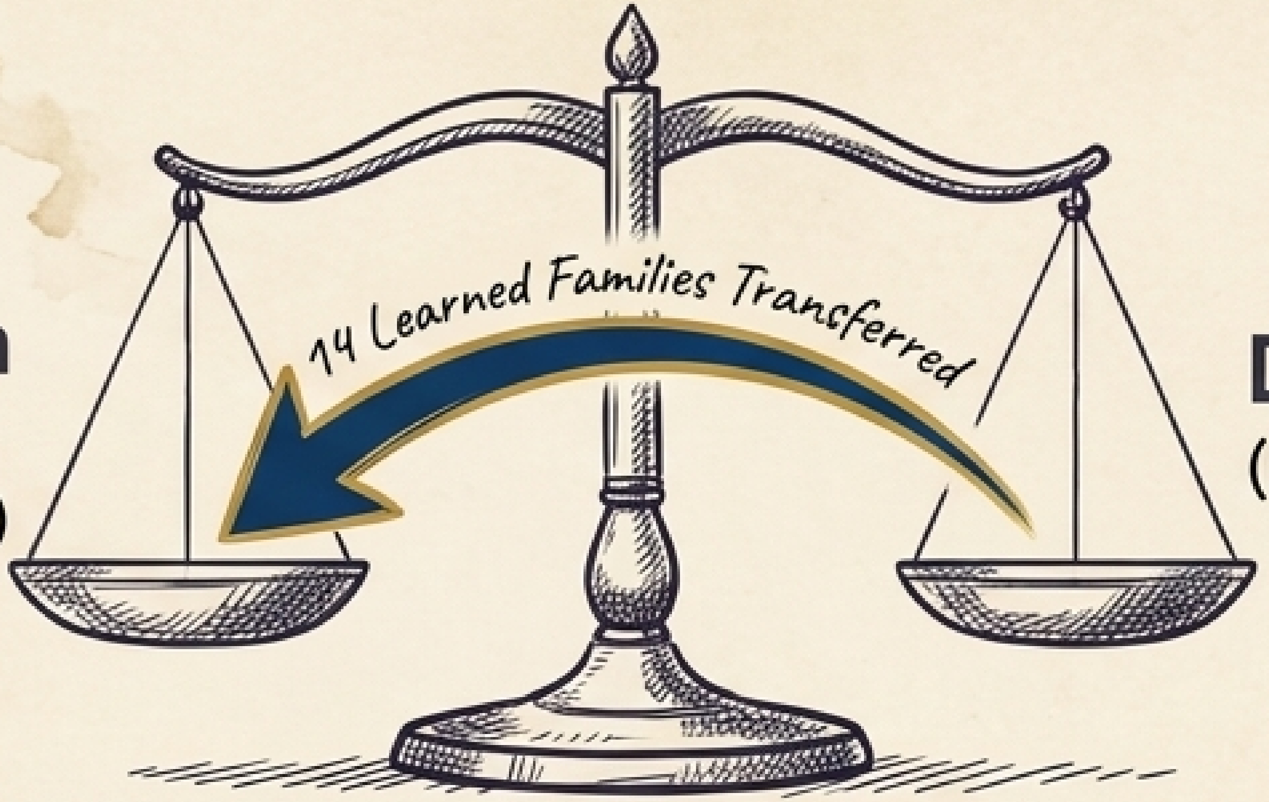

Dharmanarayan
(Rangpur and Mymensingh)

- প্ৰায় ১৩৩০ খ্ৰীষ্টাব্দত এখন শান্তি চুক্তিৰ জৰিয়তে ৰাজ্যখন দুভাগত বিভক্ত হয়:
- Around **1330 AD**, a peace treaty divided the kingdom into two.

- দুৰ্লভনাৰায়ণৰ অনুৰোধত ধৰ্মনাৰায়ণে ১৪ টা ব্ৰাহ্মণ আৰু কায়স্থ পৰিয়াল পঠায়।
- At Durlabhnarayan's request, Dharmanarayan transferred 14 learned Brahmana and Kayastha families.

- শংকৰদেৱৰ উপৰিপুৰুষ চণ্ডীবৰে **(CHANDIVAR)** দুৰ্লভনাৰায়ণৰ পৰা ‘দেৱীদাস’ উপাধি আৰু বৰদোৱাত মাটি লাভ কৰে।
- **CHANDIVAR** (Sankardeva's ancestor) received the title ‘Devidasa’ and land at Bordowa from Durlabhnarayan.

NotebookLM

Invasion by Sikandar Shah & Patronage of Literature

ANKURON
ACS ACADEMY

The Invasion

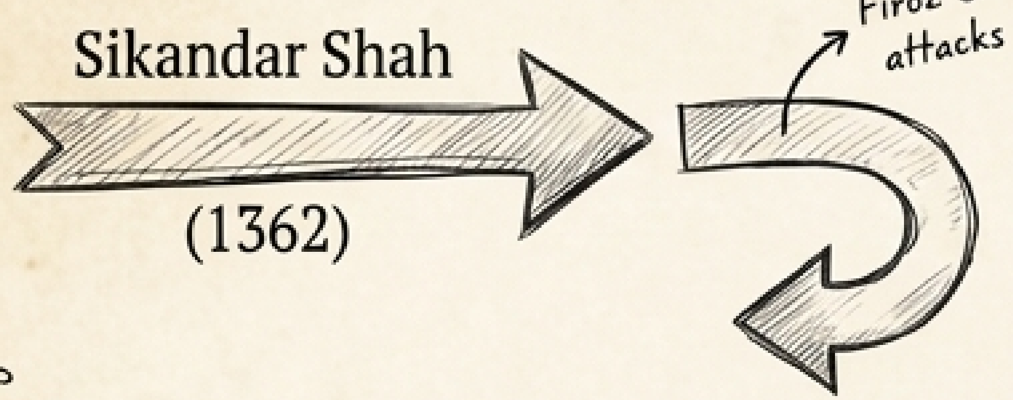

- ৰজা ইন্দ্ৰনাৰায়ণৰ দিনত (১৩৬২ খ্ৰীষ্টাব্দ) চুলতান **চিকন্দৰ শ্বাহে (SIKANDAR SHAH)** নগাঁৱৰ কপিলী উপত্যকালৈকে আক্ৰমণ কৰে। দিল্লীৰ ফিৰোজ শ্বাহ তুঘলকে বংগ আক্ৰমণ কৰাৰ খবৰ পাই তেওঁ উভতি যায়।
- Sultan **SIKANDAR SHAH** advanced up to the Kapili valley (**1362 AD**). He retreated hastily upon hearing Firoz Shah Tughlaq was attacking Bengal.

সাহিত্যৰ পৃষ্ঠপোষকতা / Patronage of Literature:

- **হেম সৰস্বতী (Hema Saraswati)**	প্ৰহ্লাদ চৰিত, হৰ-গৌৰী সম্বাদ	Prahlad Charit, Hara-Jara-Gauri-Sambad
- **ৰাম সৰস্বতী (Ram Saraswati)**	জয়দ্ৰথ বধ	Jayadratha Vadha
- **হৰিহৰ বিপ্ৰ (Harihar Vipra)**	বব্ৰুবাহনৰ যুদ্ধ, লৱ-কুশৰ যুদ্ধ	Babrubahanar Yudha, Lava-Kushar Yudha

The Iron attacks ia goipennut the attacks ihon haried to Bengal

Mama known reings to assess it ania, with lar in ath of largo paripiha In laiha

NotebookLM

ANKURON
ACS ACADEMY

The Usurpation by Arimatta (c. 1365-85 AD)

- ইন্দ্ৰনাৰায়ণৰ দুৰ্বলতাৰ সুযোগ লৈ ভূঞাসকলৰ উত্থান ঘটে।
- **Indranarayan's** inability to resist Muslims paved the way for the rise of the Bhuyans.

- **আৰিমত্ত (ARIMATTA)**: এগৰাকী সুদক্ষ যোদ্ধা আৰিমত্ত বা শশাংকই ৰজা ইন্দ্ৰনাৰায়ণক হত্যা কৰি কমতাৰ সিংহাসন দখল কৰে।
- **ARIMATTA (Sasanka)**, a skilled warrior, killed Indranarayan and usurped the throne of Kamata.

- তেওঁ দৰং অঞ্চলৰ এজন ভূঞাৰ পুত্ৰ আছিল বুলি জনা যায়।
- He was originally the son of a Bhuyan, possibly from the Darrang district.

- তেওঁৰ প্ৰায় ২০ বছৰীয়া ৰাজত্বকাল আনুমানিক **১৩৬৫-৮৫ খ্ৰীষ্টাব্দৰ** ভিতৰত আছিল।
- His rule of about 20 years is placed between **c. 1365-85 AD.**

NotebookLM

The Rise of the Khen Dynasty

ANKURON
ACS ACADEMY

Dynasty Line

1. Niladhvaj — প্ৰতিষ্ঠাপক (Founder)
2. Chakradhaj — বৰবক শ্বাহক পৰাস্ত কৰিছিল (Defeated Barbak Shah)
3. Nilambar — উত্তৰ-পূব বংগ অধিকাৰ (Occupied NE Bengal)

- আৰিমত্তৰ উত্তৰাধিকাৰীসকলৰ দুৰ্বল শাসনৰ সময়ত ৰাজ্যত বিশৃংখলতাই দেখা দিয়ে।
- পঞ্চদশ শতিকাৰ মাজভাগত **নীলধ্বজ খেনে (NILADHVAJ KHEN)** ভূঞাসকলক একত্ৰিত কৰি সমগ্ৰ কমতাত নিজৰ আধিপত্য স্থাপন কৰে।

- Disorder prevailed during the weak rule of Arimatta's successors.
- In the mid-15th century, **NILADHVAJ KHEN** united the Bhuyans and established his authority over the whole of Kamata.

NotebookLM

Fall of Kamata & Alauddin Hussain Shah (1498 AD)

- ১৪৯৮ খ্ৰীষ্টাব্দত বংগৰ চুলতান **আলাউদ্দিন হুছেইন শ্বাহে (ALAUDDIN HUSSAIN SHAH)** এক বৃহৎ অভিযান চলায়। কমতা ধ্বংস কৰে আৰু ৰজা নীলাম্বৰক বন্দী কৰে।

- **1498 AD:** Bengal Sultan **ALAUDDIN HUSSAIN SHAH** led a grand campaign against Kamata. They destroyed the city and captured King Nilambar.

- মধ্যযুগীয় অসমৰ ইতিহাসত মুছলমানৰ এইটোৱেই প্ৰথম বৃহৎ সফলতা। চুলতানে পুত্ৰ **দানীয়েলক (DANIEL)** শাসক পাতে।
- This was the first success of Muslims in medieval Assam history. The Sultan set up his son **DANIEL** as ruler.

- বুৰঞ্জী অনুসৰি, জেনেৰেল গিয়াছুদ্দিনে হাজোত এটা মছজিদ সজাইছিল যিটো বৰ্তমান **পোৱামক্কা (POA-MECCA)** নামেৰে জনাজাত।
- Buranjis mention General Ghiyasuddin built a mosque at Hajo, revered today as **POA-MECCA** (one-fourth of Mecca).

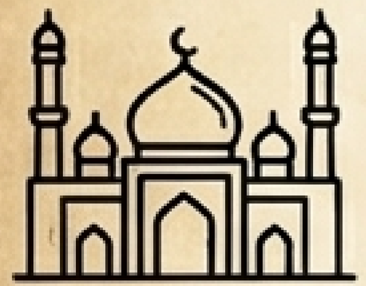

পোৱামক্কা
(POA-MECCA)

NotebookLM

End of Muslim Rule & Return to Bhuyans

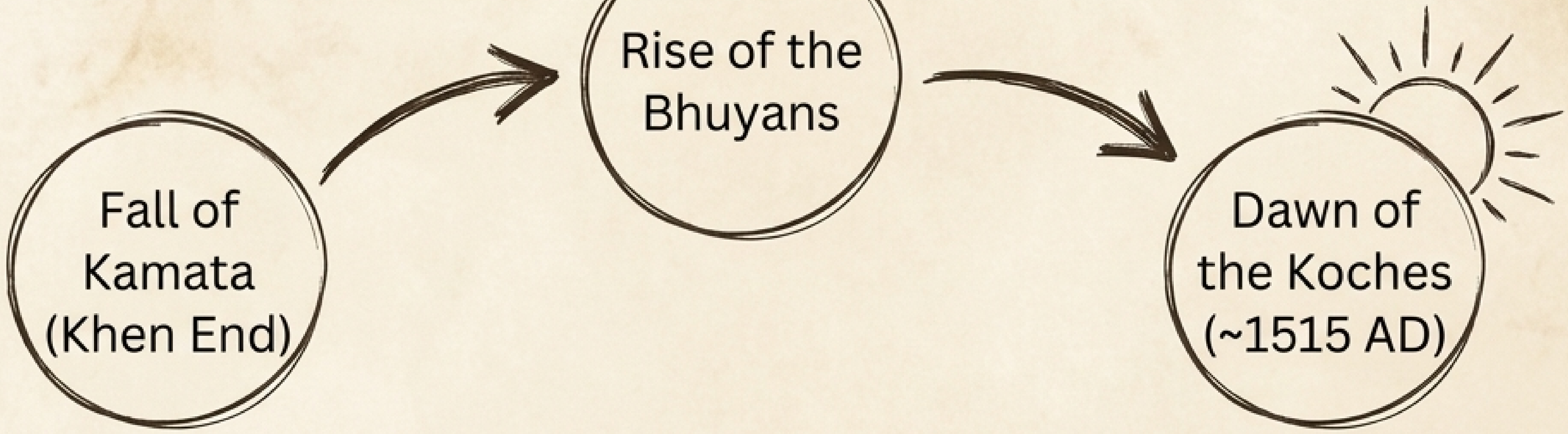

- মুছলমানসকলৰ শাসন বেছি দিন নিটিকিল।
- **ভূঞাসকলে (BHUYANS)** ঐকাবদ্ধভাৱে আক্ৰমণ কৰি দানীয়েলৰ সেনাক সম্পূৰ্ণৰূপে ধ্বংস কৰে।
- নীলাম্বৰৰ পতনৰ লগে লগে কমতাত খেন বংশৰ অন্ত পৰে।
- প্ৰায় ১৫১৫ খ্ৰীষ্টাব্দত কোচসকলৰ উথান হোৱালৈকে ৰাজ্যখন পুনৰ ভূঞাসকলৰ শাসনলৈ আহে।

- The rule of the Muslims was short-lived.
- The **BHUYANS** made a united attack and destroyed Daniel's garrison to the last man.
- With Nilambar's overthrow, the rule of the Khen kings of Kamata came to an end.
- The kingdom passed back to the rule of the Bhuyans until the rise of the Koches in about **1515 AD**.

ANKURON ACS ACADEMY
NotebookLM

Summary Timeline / সাৰাংশ

1205 AD
বখতিয়াৰ খিলিজিয়ে আক্ৰমণ
Bakhtiyar Khalji's failed invasion

1257 AD
কৃত্ৰিম বানপানীৰ দ্বাৰা তুঘ্ৰিল খান পৰাস্ত
Tughril Khan defeated by Sandhya (Artificial Flood)

~1330 AD
ৰাজ্য বিভাজন
Kamata Kingdom divided

1365-85 AD
আৰিমত্তৰ শাসন
Rule of Arimatta

Mid 15th C
খেন বংশৰ উত্থান
Rise of Khen Dynasty

1498 AD
আলাউদ্দিন হুছেইন শ্বাহৰ কমতা অধিকাৰ
Alauddin Hussain Shah captures Kamata

Pre-1515 AD
ভূঞাসকলৰ পুনৰ শাসন
Rule returns to Bhuyans

ANKURON
ACS ACADEMY

NotebookLM

PRACTICE QUESTIONS (APSC STYLE) - Part 1

ANKURON
ACS ACADEMY

Q1. According to the Kanai Barasi Rock inscription, in which Saka year were the Turks destroyed in Kamarupa?

- [ ] A) 1127
- [ ] B) 1205
- [ ] C) 1227
- [ ] D) 1257

Answer: A

Q2. Who guided Muhammad-bin-Bakhtiyar Khalji during his Kamarupa expedition?

- [ ] A) Ghiyasuddin Iwaz
- [ ] B) Ali Mech

B) Ali Mech

- [ ] C) Tughril Khan
- [ ] D) Daniel

Answer: B

Q3. Which Kamarupa king created an artificial flood to defeat Tughril Khan?

- [ ] A) Prithu
- [ ] B) Durlabhnarayan
- [ ] C) Sandhya
- [ ] D) Indranarayan

Answer: C

NotebookLM

PRACTICE QUESTIONS (APSC STYLE) - Part 2

ANKURON
ACS ACADEMY

Q4. During the partition of the kingdom around 1330 AD, who received the northern and eastern parts along with Kamatapur?

- ☐ A) Dharmanarayan
- ☐ B) Durlabhnarayan
- ☐ C) Pratapdhvaj
- ☐ D) Singhadhvaj

Answer: B

Q5. Consider the following kings of the Khen Dynasty:

1. Chakradhaj
2. Nilambar
3. Niladhvaj

What is the correct chronological order of their rule?

- ☐ A) 3 - 1 - 2
- ☐ B) 1 - 2 - 3
- ☐ C) 3 - 2 - 1
- ☐ D) 2 - 1 - 3

Answer: A

Q6. Which famous poet authored 'Hara-Gauri-Sambad' under the patronage of Kamata rulers?

- ☐ A) Ram Saraswati
- ☐ B) Harihar Vipra
- ☐ C) Hema Saraswati
- ☐ D) Chandivar

Answer: C

NotebookLM

PRACTICE QUESTIONS (APSC STYLE) - Part 3

ANKURON
ACS ACADEMY

Q7. Which Bengal Sultan completely destroyed Kamata in 1498 AD?

[ ] A) Sikandar Shah
[ ] B) Barbak Shah
[ ] C) Alauddin Hussain Shah
[ ] D) Firoz Shah Tughlaq

***(Answer: C)**

Q8. According to local history, who built the mosque at Hajo, currently known as Poa-Mecca?

[ ] A) Alauddin Hussain Shah
[ ] B) Daniel
[ ] C) Ghiyasuddin
[ ] D) Bakhtiyar Khalji

***(Answer: C)**

LESSON COMPLETE

NotebookLM